

BAGOLY A ROMOKON

GOBBY FEHÉR GYULA

András alig várta a május elsejét. Az apja megígérte, hogy ők is kimennek a futballpálya mögötti rétre, ahol ott lesz a fél falu, s attól a titokzatos lehetőségtől, attól a sok mindenfélétől, ami ott történik majd vagy megtörténhet vagy egyáltalán megtörténhetett volna eddig is, András megborzongott. A baglyokról mindenki tudja, hogy éjszakai madarak. Közönségesen még azt is hozzátézik, hogy nappal nem látnak. Ez azonban nem felel meg a valóságnak.

A május elsejéről dolgozatot íratott velük Dávid tanár néptárs, és András pontosan tudta, hogy bele kell írni azt is, hogy állami ünnep, meg hogy az egész világ dolgozói megtartják, kivéve a Dél-afrikai Köztársaságot, ahol ma is elnyomják a négereket, meg hogy megérdemelt pihenő. Bár az apja mindig káromkodott, ha meghallotta a rádióban, hogy az ő megérdemelt pihenőjéről beszélnek, András nem értette, miért idegesíti ez annyira, de csak egyszer kérdezte meg, mire nem is az apja, hanem az anyja válaszolt, mondván, hogy ne piszkálja az apját, aki úgyis fáradt, de rögtön parázs veszekedést is kanyarítottak, aminek a lényege az volt, hogy nem szabad mindenfélét mondani a gyerek előtt. Ezt András már ismerte. Még németül is megtanulta Julcsa nénitől, aki valamikor a szikicsi sváboknál szolgált. *Nicht vor dem Kinder*, valahogy így hangzott a tilalom, s ilyenkor általában érdemes volt hallgatózni, mert főleg szerelmi ügyekről esett szó. A szemük korántsem olyan érzékeny a napvilágra, mint a látszat mutatja, s hogy némelyikük félig lecsukja a szemét a napon, nem egyéb okból teszi, hanem csak sunyiságból, színélve, mintha aludna.

Az állam, az valami olyan nagy volt, mint a világ. Andrásnak akkor jutott eszébe az állam, ha az égre nézett, mert az ég is nagyon nagy volt, letakarta az egész falut. Meg a szomszéd falvakat is. Letakarta az egész államot. És András reménykedett, hogy tiszta lesz az ég május elsején, ezt bele is írta a dolgozatba. Ha nem lesz eső, akkor érdemes

ünnepelni – írta. – Különben elázik minden. Elázik az ember ruhája, eláznak a focisták a pályán, belesorog a víz a gulyáságyúba, elázik a lepény a májuszákon, elázik a lányok haja, és kedvetlenek lesznek, nem lehet velük játszani se. Dávid tanár néptárs ezért adott neki négyest. Túl sokat foglalkoztál az időjárással, mondta az osztály vihogása közben, nem vagy te meteorológus. Más nem jut eszedbe az állami ünnepekről, csak az időjárás? De András nem sértődött meg, lehet, hogy valóban nem jutott más az eszébe, csak az eső meg a baglyok, azokról meg nem akart vallani. Szemük nagy, és annyira domború, hogy félgömbszerű. A fénysugarakat nagymértékben összegyűjti, és nagyon kis fényhatást is felfog. Módfölkött nagy fejükben a szemek egészen előrenéznek, ami nagyon jellegzetessé teszi a bagolyfejet. Ehhez nem kis mértékben járul hozzá az arc sugaras tollazata, az úgynevezett fátyol is.

A felvonulás a szövetkezeti otthon erkélyéről elmondott politikai beszédek után kezdődött, de az izgalom már kora reggel. András megbeszélte a szomszéd Janival, hogy együtt mennek majd egész a pályáig, de ebből nem lett semmi, mert az apja megkövetelte, hogy a főutcára együtt érkezzen a család, s így ott kellett kullognia az apja meg anyja mögött, akikkel együtt ment Julcsa néni is, Katica néni, a másik nagynénje, aki szintén özvegyen maradt a világháborúban, aztán Zoltán bácsiék, a sógorék, ahogy apa nevezte őket, s neki a két kicsire, Zoltán bácsiék kislányára és kislányára kellett vigyázni. Így aztán csak egy pillanatra látta Janit, bár jellegzetes nevetését később is, a tömegben is meghallotta. Hallószervük is éles. Legtöbb faj külső fülnyílása a szem mellett félkörösen nyíló kitartható redő, bőrrredő, úgyhogy egészben tág, sugaras tollakkal van borítva, s ezért a valóságnál is nagyobbak látszó kagyló keletkeznek, mellyel az egércincogást is meghallja.

A szövetkezeti otthon előtt sikerült először megszöknie apjáék mellől. Valaki beszédet tartott, s a nép fölfelé tartott fejvel az erkélyre csoportosult vezetőséget bámulta, nem annyira a beszéd tartalmára, mint inkább a jelenlévők ruházatára fordított figyelemmel. Hogy nem szakad le alattuk a padozat? mondta Kiss úr, a cipész. Felesége oldalba lökte, vigyázz, súgta, így is akkora adót vetettek ki rád, a kenyérré való se tudod megkeresni. De Kiss úr nem hallgatott el, hanem vihogott: azért is volna isteni, ha most leszakadna az egész hóbelevanc. András Jani után kutatva került a szövetkezet hátsó része felé, a gyerekek általában ott szoktak ugrándozni, de most éppen a biológiatanárnőt találta a sarok mögött egy ismeretlen karjában. Megláthatnak bennünket, sutyorogta a nő, nagyon helyesen, mire András gyorsan a

sarok mögé húzódott. De én nem bírom tovább, lihegte a férfi. Mindenre jut időnk estére, vigasztalta a biológianárnő, és Andrásnak a föld forgása jutott erről eszébe, amely tudvalevőleg huszonnégy óra alatt történik, de megállíthatatlanul, mondta Dávid tanár néptárs, ezért jut mindenre idő, még arra is, hogy mindenki sorra kerüljön, ha feleltetek. András még egyszer kikukucskált a téglák mögül, de csak a biológianárnő küzdelmét látta az ismeretlennel, éppen a blúz gombjai körül hadakéroztak. Tollazatuk roppant lágy, és nem simul a testre, minélfogva eredetileg karcsú, keskeny testük nagynak és aránylag köpcösnek is látszik.

Ha nem adjátok vissza a pénzt, engem lecsuknak.

Ha volna miből visszaadni, már rég megkaptad volna.

Ha engem lecsuknak, vallok, mint a vízfolyás.

Ha engem bemártasz, még jobban ráfizetsz.

Ha már ráfizetek, akkor az mindegy.

Ha valóban rá akarsz fizetni, próbáld meg.

Andrást még érdekelté volna, mit beszél az előtte haladó két férfi, de apja erős keze elkapta. Hol mászkálsz a fenében? kérdezte tőle az apja. Csak azért nem kapsz pofont, mert kinevetnének a pajtásaid. Addigra odaért Zoltán bácsi is, kedélyeskedve csapott a vállára, mi meg azt hittük, őrzöd a gyerekeimet, mondta, de az a fontos, hogy megvannak mindketten. Avagy őrizője vagyok az én testvéremnek? A paptól tanulta hittanórán. Apja nem engedte hittanra járni, ezért önállóságát bizonyítandó néha beszökött a paplakba. Káin kérdése volt ez, ami sokszor András fülében csengett. Avagy őrizője vagyok az én testvéremnek? Röpülésük zajtalan. Halkan lebegve, úszva, csapongva szárnyalnak. Többnyire közel maradnak a föld színéhez. Nagyobb utak alkalmával sem emelkednek száz méter magasra.

A futballpálya mögötti réten mintegy ezren lehettek, de még érkezett a nép. A tűzoltózenekar teljes erőből fújta az indulókat, Szitári tanító, aki vezényelt, már jócskán vörösödött, úgy látszott, a banda minden tagja ivott indulás előtt. András szerette azt képzelni, hogy ő vezényel nekik, csapkodott is előttük egy száraz faággal, de rá sem hederített senki, még Szitári sem, aki gúnyolódásnak vehette volna a háta mögötti handabandázást, de olyan állapotban volt, hogy rá sem hederített a gyerekekre. András Szabót ismerte, aki a dobot verte, kertszomszédjuk volt, sokszor hallotta, amint a pipázó férfiak azzal csúfolták, hogy biztosan a felesége fenekén gyakorol. Meg kell hagyni, Szabóné hátsó része igen tekintélyes méretű volt, de András nem egészen értette, miért kell annyiszor ugyanazt a viccet elmesélni, s csodálkozott, hogy mindig ugyanolyan harsányan röhögtek rajta.

Ragadozó természetüket csőrük és körmük árulja el. Csőrük a tövétől kezdve nagyon kampós. Lábuk rendszerint a karmok tövéig tollas, karmaik nagyok, hosszúak, hajlottak és hegyesek.

A rét közepén hat jókora üstben fortyogott a parikás. Pálinkázó asszonyok főzték, jókedvű rikácsolásuk beleveszett az összegyűlt tömeg morájába. Andrásnak sikerült másodszor is megszöknie szülei mellől, s ismét Janit kezdte keresni. Az emberek ide-oda sodródtak, a családok egymás mellé telepedtek a fűre, néhány csoport máris kártyázni kezdett, legtöbben pedig a pálya felé vették az irányt, ahol egész napos versenyeket ígértek a szónokok. Ragadozószenvedélyük valóban nagymértékű, a dögöt szabad életükben sohasem érintik, hanem a maguk erejéből szerzik élmüket. Leginkább az apró emlősöket üldözik, az erősebbek nagyobb, sőt ragadozó emlőst is megtámadnak, vagy sólyom módra madarakra vadásznak.

Egyszerűen nincs az egész szövetkezetben egy dinár sem.

Nem tudom elképzelni, hogy hajlandó vagy engem lebuktatni.

Miért akarnálak lebuktatni, ha én is veled megyek?

Akkor meg miért nem kérsz valakitől kölcsön?

Kitől? Már senkinek sincs dobálni való pénze.

András megállt a fűzfa árnyékába bújtt két férfi mellett, és mereven bámulta őket. Nem értette, miről vitatkoznak, de heveségük, izgalomtól rekedtes hangjuk őt is megragadta. Mikor észrevették, hogy figyeli őket, a kövérebb rászólt: Mi a fenét bámulsz, öcskös? Nem láttál még fán bagót? A fiú elszégyellte magát, és továbbindult. Hátha ráakad Janira. Szellemi tehetség dolgában nem hasonlíthatók a nap-pali ragadozó madarakhoz. Vadak, de nem elővigyázatosak, valóságos vagy képzelt veszedelem egyaránt felbőszíti, esetleg megriasztja őket.

A pályán éppen a zsákfutás tartott. Sárközi, a tornatanár volt a bíró, vörösödő arccal fújta a sípját, de ha úgy látta, nincs eléggé a figyelem középpontjában, kirántotta szájából a kis fekete sípot, és ordítva zavarta a versenyzőket. András megvárta, amíg Kulcsár, az egyik nyolcadikos elsőnek ér a célba, aztán körbeindult, hátha összefut a pálya szélén Janival. A kapufa mögött a birkózók tartottak bemutatót, trikóra vetkőzve sanyargatták egymást a fűvön, edzőjük, a zömök termetű Kozák azt mutatta az összesereglett nézőknek, hogyan kell sérülés nélkül hanyatt esni meg oldalra bukni. Igaziakat esett, nyögött is bele, de utána mindig talpra ugrott, kezét fölemelve táncolt, mire néhányan tapsoltak. Az öltöző előtti májusfa körül még csak tizenötven-húszan lézengtek, de az igazi versenyzők nem érkeztek meg. A fa tetején egy korsó bor csüngött, magára a csúcsára pedig egy

hatkilős füstölt sonka volt tűzve, aki előbb eléri, annak a díja. András látta, hogy akárcsak tavaly, az idén is fogadásokat kötnek a győztesre, a kisbíró vezette az ügyetet, markában már jó néhány bankót szorongatott. Valamennyi nappali madár rossz viszonyban van velük. Mintha minden éjjeli ragadozó valamennyi támadását és bűnét rajtuk akarnák megbosszulni. A nappali ragadozó madarak féktelenül dühbe gurulnak, ha bagoly kerül szemük elé.

Apja a tűzoltózenekar előtt talált rá. Hallod, ha még egyszer eltekeregsz, és anyád nem hagy neked békét, elnászpágollak, értetted? kérdezte tőle. Igen, apa, felelte András, pedig tudta, hogy Janival találkoznia kell, ha egyszer már megbeszélték. És ő tartani fogja magát a megbeszéléshez. Nem lesz semmi bajom, mondta anyjának, de az is ráripakodott: Nekem itt maradj az oldalunk mellett, még majd nem jut ebéd sem számodra, értetted? Erre nem is válaszolt, kedvetlenül vett részt unokatestvérei játékában, s azok, látván kedvetlenségét, csipkedni, csiklandozni kezdtek. Az apró madárság is rosszindulattal nézi őket, és haragját lármájával fejezi ki. Az egész erdő szárnyas népe megelégnél, ha baglyot fedez fel. Egyik a másikat hívja, s nagy riadalommal támadnak rá, úzik, hajszoľják, sőt az erősebbek tetteg is bántalmazzák.

Ebéd után csendesebb lett a környék. A zenekar elhallgatott, tagjai családjukkal együtt heverésztek, a focimeccsig csend honolt a pályán is, letarolt májusfák üres rúdján csak egy-két fönnragadt kreppszalag színeskedett. András megvárta, amíg apja és Zoltán bácsi megivott két-két üveg sört, utána eloldalgott, remélte, elalszanak. A fűzes felé vette útját, hátha ott várja Jani. De csak néhány szerelmespár heverészett a fák alatt, itt csupa nagy fiúk voltak, nem szívesen kötött volna beléjük, ezért a síneket kereste meg, s végre a vasúti híd végében megpillantotta a várakozó Janit. Csupa babonából, tudatlanságból az ember is ellensége. Pedig ez nagyon méltánytalan eljárás velük szemben, mert a baglyok nem ellenségeink, hanem, alig egy-két kivételtől eltekintve, a barátaink.

Hol vagy? Te hol vagy? Megint nem engedtek el apádék? Tudod, milyenek. A két fiú pár pillanatig szinte ellenségesen méregette egymást, aztán összeölelkeztek, s Jani rángatni kezdte András kezét. Gyere, most megfogni. Ilyenkor délfelé semmit sem tehet ellenünk, nem is lát, suttogta, mintha valaki előtt titkolózniuk kellene. Gyere, suttogta András is. Te hoztál valamit? Mit hoztam volna? kérdezte Jani. Hát akkor mivel fogjuk meg? kérdezte András. A kezünkkel, mondta Jani. Én nem merem, mondta András. Te a keziddel akarod megfogni? És ha megcsíp? Te gyáva, mondta Jani, de egy pillanatra az ő arcán is

látszott a bizonytalanság. Nappal nem lát, mondta végül, nem bír el velünk. És határozott léptekkel indult meg, András izgatottan követte. Rengeteg egeret pusztítanak, mikor az apró rágcsáló emlősök legelevenebbek, legélénkebben sürgölődnek, akkor űzik a baglyok igazi mesterségüket. Nesztelenül suhannak a föld színén, alaposan átfürkészik a talaj felszínét.

A romos ház körül elég nagy kert maradt. A fák többsége már zöldben pompázott, a lombok közül bogarak zümmögése, a madarak neszezése hallatszott. A két fiú lassúdo léptekkel közelítette meg a kerítést. Innentől csendben légy, suttogetta Jani, pedig András magától se kezdett volna énekelni. A titok létezése lebegte körül a romokat. A faluban azt mesélték az öregasszonyok, hogy egy halott lelke bolyong esténként errefelé. András tudta, hogy ez marhaság, de boldog izgalom fogta el mégis, ahányszor hallotta a történetet. Atbújtak a törött lécek között, és majdnem ráléptek a biológiatanárnőre, aki lihegve harapdálta az András által már délelőtt is látott férfi fülét. Te vadszamár, te! lihegte kéjesen, a férfi meg hanyatt vetette magát, és hunyorgott. A tanárnőn nem volt szoknya, alsóruhája combközépig csúszott, és a két fiú meredten bámulta a jelenetet. Te vadszamár, te! ismételte a nő, s ettől nekik kettőjüknek nevezhetnékjük támadt. Jani találta fel magát először, leguggolt, majd négykézláb mászni kezdett a valamikori istálló fala felé. András követte. Miután befordultak a sarok mögött, hangtalanul vigyorogtak egymásra, s Jani teljesen fölöslegesen a szájára tette a mutatóujját. Fogságban tartott példányok megfigyelése révén tudjuk, hogy éberen alusznak. Sosem sikerül alvás közben meglepni őket, mert a legcsekélyebb neszre is felébrednek.

A padlásra nagyon keserves kapaszkodás után jutottak fel. Mikor szuszogva letérdeltek a megmaradt gerendákra, és fölnéztek a szinte teljesen cserép nélkül maradt tetőszerkezetre, elállt a lélegzetünk. Ott ült a kémény melletti, füsttől fekete keresztgerendán. Aprókat moccant, figyelte őket, de nem röpi el. Szív alakú, furcsa arca volt, ahogy fejét mozdította, mintha fintort vágott volna. András boldog volt. Jani szemmel láthatóan büszke. Szólni egyikük se mert, lopva egymásra tekintettek, majd újra a madárra. A háta hamuszürke lehetett, amennyi látszott belőle, számtalan fehér és fekete pötty tarkította, hasa feltűnően rozsdasárga, és nagy, kerek foltok gyöngyözték. Farka és szárnya is rozsdaszínű volt, fekete harántsávok díszítették. Hogy egyikük se moccant, ő is mozdulatlaná vált, de hunyorgott szüntelenül, jelezve hogy tudatában van jelenlétüknek. A gyerekek percekig térdepeltek, a madár várakozott. S akkor az alattuk levő

szoba téglatörmelékkel borított padlójára bezuhant két ember.

Ha azt hitted, ezt élve megúszod, tévedtél

Ha nem hagyod abba, megverlek.

Ha meg bírnál verni, már régen megttetted volna.

Te átkozott!

A gyerekek tágra meredt szemmel követték a lenti dulakodást. A kövérebbik férfi egy majdnem egész téglával ütött a másik arcába, s a csapás után annak az orrából vér spriccelt szét, de nem engedte el a kövér nyakát. A földre szorította, s együtt hánykolódtak ide-oda. Végül a kövér kiszabadította a jobb kezét, és bicskát kapott elő a zsebéből.

Ezt még megbánod!

A gyerekek a gerendák közt csak a csapkolódó testek részleteit látták, a madár nyugtalanul fészkelődött, félrecsapta a fejét, mint aki hallgatózik, de nem szállt fel, újra furcsa fintort vágott. András látta, hogy villan a bicska hegye, és hörgő kiáltás volt a válasz. A kövér többször is lecsapott. A gyerekek moccani se mertek, de mire a kiáltás elhalt, a keret nélküli ajtóban megjelent a biológianárnő meg az ismeretlen férfi. A tanárnőn most már nem volt alsószoknya se, sőt a blúzon kívül semmi se, de a gyerekek mégse őt nézték vagy a nadrágját rángató kísérlőjét, hanem a tégladarabokon elhanyaglott mozdulatlan testet. A kövér kezében még ott volt a kés, és a biológianárnő kieresztette a hangját, hatalmasat sikoltott.

És csak erre az éles női sikolyra röp-pent föl a bagoly. Csak az első mozdulata volt hangos, a lentiek is meghallották, s fölnéztek a két megszeppent gyerekre, a madár viszont hangot sem hallatva, kísérteties, lengő lebegéssel úszott el a romok fölött. Nem szállt magasra, ügyetlennek tűnő, széles csapásokkal igyekezett messzire, kereste elveszett nyugalmát.